

Abdij van Berne, 900 jaar na Sint Norbertus

De witheren willen altijd mensen ontmoeten

Tekst: Ad van Schijndel Fotografie: René Kuijs Vormgeving: Esmée Geubbels

Het is een bijzonder jaar voor de Norbertijnen: de orde bestaat maar liefst 900 jaar. Natuurlijk wordt dat speciaal herdacht. Hun invloed in onze dorpen en ver daaromheen is altijd groot geweest. Verschillende straatnamen herinneren daaraan, zoals de Pater v.d. Elsenstraat, Abt Moorsstraat, Abt v.d. Venstraat, Abt Neefsstraat, Abdijstraat en Pastoor Maasstraat. We doken in de geschiedenis en hadden een gesprek met abt Denis Hendrickx.

Norbertus

Op aandringen van paus Calixtus II vestigde Norbertus, geboren in 1080, zich in 1121 met zijn volgelingen in het Franse Prémontré, 10 km ten westen van Laon. Daar legde hij de grondslag van de orde der premonstratenzers, ook norbertijnen of witheren genaamd. Hij besloot de kloosterregel van Augustinus als uitgangspunt voor hun religieus bestaan te nemen. In 1126 werd hij tot aartsbisschop van Maagdenburg aangesteld. Hij overleed daar op 6 juni 1134.

De witte kleding is oorspronkelijk ruwharige ongebleekte wol, als teken van armoede. Wit heeft ook te maken met de verrijzenisgedachte: bij uitvaarten dus geen grijs of zwart, maar wit.

De naam Berne

“Vanuit Prémontré ging men snel naar Antwerpen en naar de noordelijke Nederlanden en toen naar landgoed Beesd, bij Heusden aan de Maas”, vertelt abt Denis. “In 1134 is de Abdij van Berne daar gesticht. Vandaar de naam. In 1546 bestaat hier in Heeswijk al een buitenhuis voor de abten van Berne en als woning van de pastoor: dat is het oudste deel van het huidige complex, ‘t Slotje genoemd. In 1857 mag er weer gemeenschapsleven plaatsvinden en wordt vanuit het Slotje herstart met het abdijsleven. In de loop van de tijd hebben er heel wat aan- en verbouwwerkzaamheden plaatsgevonden tot het gebouwencomplex, zoals je dat nu aantreft. ‘Bouwen en breken zijn monnikenstreken’ is een goede slogan. Eind 19e en begin 20e eeuw groeit het aantal norbertijnen sterk en daardoor komen er vestigingen in India en Amerika; de abdij van Windberg in het zuiden van Duitsland wordt hersteld. Het grootste aantal Norbertijnen is 150 personen geweest, met onze abdij als moederhuis. Nu wonen hier in Heeswijk nog veertien personen, vier in Hierden en twee apart.”

Veel invloed

De invloed van de abdij is hier historisch gezien altijd heel sterk geweest vanwege de eigen parochies. De abt van Berne draagt

de pastoors voor en ook Dinther is sinds 2017 een Norbertijner parochie. Gerlacus van den Elsen heeft een grote rol gespeeld bij de ontwikkeling van het platteland in de tweede helft van de negentiende eeuw.

Zo startte hij in de abdij in 1886 het Gymnasium St. Norbertus, de voorloper van Gymnasium Bernrode. Ook de Rabobank ontstond dankzij de inspanningen van Van den Elsen: hij was de oprichter van de Boerenleenbank in 1896. Hij zette zich bijzonder in voor de belangen van de noodlijdende boeren. De Noordbrabantse Christelijke Boerenbond (NCB), het huidige ZLTO, is opgericht in 1896 en heeft zijn bestaan onder andere aan hem te danken.

Volgens de abt heeft men ook sociaal en cultureel veel invloed. “Het openluchttheater De Kersouwe is vlak na de oorlog mede opgericht door de abdij en Michiel van Helvert ontwierp het vaste decor. En Nico van Beijnen was medeoprichter van schaakclub Caïssa rond 1965.”

Al in 1889 is het abdijs huis gebouwd als gymnasium met internaat. En in 1938 kwam het gymnasium tegenover de abdij. Pas vanaf eind '50 mochten ook externen komen studeren en eind '60 zelfs meisjes. Door een fusie met St. Oedenrode is gymnasium St. Norbertus 'Bernrode' geworden. Het aantal studenten uit onze dorpen is altijd flink geweest. Een prima opleiding vlak bij huis!

Heden en toekomst

“We zijn en blijven op allerlei manieren actief,” zegt Denis Hendrickx o.praem. “Men is altijd welkom bij diensten. Personen uit Heeswijk en de regio willen in de abdij naar de kerk gaan en willen vanuit de abdijkerk begraven worden. Ook hebben we nu al jaren een winkel en ruimte voor muziekvereniging Servaes en verder wonen sinds al weer bijna vijf jaar statushouders op het abdijs terrein. Daar komt binnenkort verandering in. De ruimte zal worden overgenomen door de vestiging van 24-uurs opvang van 12 mensen met autisme. Jammer dat de manifestatie ‘Alle Zielen’ vorig jaar niet kon doorgaan.

Het aantal Norbertijnen is in de afgelopen jaren afgenomen, maar het aantal activiteiten is er zeker niet minder om geworden, dankzij de medewerking van veel vrijwilligers. In het kader van het Brabantse kloosterjaar 2021 komt er een wandelroute waarbij de abdij een halteplaats wordt, waar ook overnacht kan worden. We zijn ook bezig de toekomst financieel bestendig te maken. Zo wordt de oudste drukkerij en handboekbinderij verbouwd en komt hier een Brabants depot met bodemvondsten. Daarnaast willen we nadrukkelijk een centrum voor bezinning blijven, met overnachting voor gasten.”

'Vita mixta'

Een basisprincipe blijft het zogenoemde 'Vita mixta', ofwel in gemeenschap leven en je richten op wat er buiten gebeurt. “Een duidelijk voorbeeld is Gerlacus van den Elsen, aan wie in september speciale aandacht wordt besteed. Werd vroeger alles meer hiërarchisch beslist, nu zijn we socialer en liberaler als organisatie. In feite heeft de abdij nooit een gesloten bestuur gehad. We willen als abdij een open plek blijven, uitnodigend voor mensen die elkaar willen ontmoeten: muziekverenigingen, bijeenkomsten, Solidair met India, verhuur van ruimtes, interreligieus.”

Programma 2021

Er is dit jaar een bijzonder programma met de Norbertijnen. Allereerst is hier – als coronamaatregelen dat mogelijk maken - in de kerk van het Abdij op 2 februari om 19.30 uur een concert, verzorgd door de Schola Cantorum Karolus Magnus uit Nijmegen. De schola brengt een aantal gezangen ten gehore uit Norbertijnse traditie. Ook is er vanwege Maria-Lichtmis aandacht voor Mariagezangen en enkele liederen i.v.m. corona. Vanwege de huidige onzekere tijd zijn andere data nog moeilijk vast te leggen, maar er staat nog veel meer op het programma. Houd daarom www.abdijvanberne.nl in de gaten.

Gerlacus van den Elsen

